

Klaksvíkingar og havnar- menn í hornatökum

Í barnaheimi okkara í Svinoy hövdu vit m.a. ta eyðnu, at rættiliga nógvur tónleikur var at hoyra. Pápin tók ofta fiólina fram, klaver var í húsinum, og ikki minst gleðina hövdu vit av grammofonini. Men fyrstu stóru tónleikauppliving fekk eg eini 5 ára gamal umborð á Sleipner, har hornblásarar úr Havn á vitjunarferð til Klaksvíkar fóru at spæla fyrri ferðafólkinum. Henda uppliving sat eftir í sál og sinni í langa tíð eftir.

Um 12 ára aldur – vit búðu tá í Kvívík – var eg sloppin við á Ólavssøku. Av øllum, sum var at siggja, Av øllum, sum var tað onki, sum gjørdi mær slíkan mun sum Havnar Hornorkestrur. Minnist, at eg undir skrudgonguni skottraði meg fram saman við spælurumum, og serliga var tað ein teirra – hann mundi blása tubu –, sum hugtók bæði við sínum spæli og sínum síðu kjálkum, sum hann blásti upp, so at alt andlitstíð stóð áambi og soleiðis eisini sjónliga birti upp undir hesa minniliga løtu.

Øll ungligaárin í Havn var tað mær sum so mongum øðrum havnarborgarum ein afturfendandi gleði við ymisk høvi at hoyra Havnar Hornorkestrur og eisini GHM, sum tá var við at koma fyrri seg aftur. Tøkk havi menn sum Jens Chr. Guttesen (Kisan, sum hann var kallaður) og Gunnar Mikkelsen, sum við sínum ótróyttiliga, ólenta arbeiði á um ár saman við sínum spælurum hildu hesum virðismikla virksemini uppi. Önnur eldsálin í byarins hornspæli var eisini t.d. Erling Isholm, og uttan at tað í slíkum greinastubba ber til at nevna øll tyðandi nøvn skulu to nevast svágrarnir Palli Christiansen og Ludvík Breckmann. Umframt sitt íbirtandi og stuðlandi virksemini bæði í býi og á bygð sóu

hesir báðir út um eingjargarðir og fingur okkum samband við úrváldar tónleikarar úr Bretlandi, har hornatónleikur hevur blómáð sum onga aðrastaðir.

Fyrsti av hesum bretska orkestruleiðarum var Mr. Ashton, sum longu veturin 1949-50 ár venjandi gestur hjá Havnar Hornorkestri. Sjónligt var, at hetta var maðurin meiri, enn vit áður hövdu sæð stjórnað orkestri í býnum. Men hann, sum kom til at geva føroyskum hornatónleiki rættiligt flog, var Robert Oughton. Sjálvur taldist hann millum teir heilt frægu kornettspælarnar í bretska ríkinum, og við honum kom tann eyðkendi bretska orkestruljómunin inn í okkara tónleikaheim. Oughton setti ungar spælarnar við, og eftir stuttari tíð fekk hann arbeiðið orkestrið upp á so dygdarligt stóði, at kendur íslenskur tónleikari eftir vitjan Havnar Hornorkestrurs í Reykjavík 1963 segði mær, at hann metti okkara orkestrur onki aftan fyri Lúðraljómsveit Reykjavíkur. Íslendingar eru gestabliðir, taka ofta ríviliga til, og neyvann mundu teir í HH sjálvur tikið undir við so rósandi skoðsmáli, men í øllum førum hevur R. Oughton tá kunnað prógvað, at tá ið vilji, verka-hugur og vegleiðandi umstøður eru til tað, kann fólk á hesum útskerjum eisini í tónleiki menna seg upp á javnt ti besta í øðrum londum. Millum onnur avrek hjá Bob Oughton havi eg hug at nevna ta ferðina, tá ið hann á hornorkestrustevnu í Fuglafirði fekk tey ungu í Fuglafjarðar Hornorkestri til at spæla burtúrur symfoníni »Úr nýggja heiminum« hjá A. Dvorák á slíkan hátt, at tú satst steinbýttur og lýddi á.

Á ferð í Onglandi hövdu teir báðir Palli og Ludvík komið sær í samband við

ongan minni enn Major Jaeger, ið átti slíkt álít millum manna, at hann m.a. fekk litið upp í hendur at skipa fyrri øllum tónleiki í samband við jarðarferð sjálvan Winston Churchills, og sum við sínum orkestri Irish Guard javnan spældi fyrri bretska kongahúsinum. Ógloymandi var hansara vitjan higir 1965 saman við úrmælingunum John Clough, euphonium og Jim Shepherd, kornett. Jaeger kom aftur fleiri ferðir, og tað eina árið setti hann dóm á Ólavssøkuna sum ongin annar, tí hann var ikki bert orkestruleiðari, men eisini entertainer av teim allarbestu. Major Jaeger doyði so bráðliga; men sambandið við bretska brassletuna helt fram m.a. við R. Basford, sum gjørdist eftirmaður Jaegers sum rektari á hernaðarlíga tónleikaskúlanum Kneller Hall í London, eisini kom higir sum venjari hjá hornorkestrinum. Vil to vanda aftur til, at ongin fekk slíkan viðvarandi tyðning fyrri okkara hornspæl sum R. Oughton, sum seinni flutti higir at búa burtúrur, og sum hevði sera gott samstarv við okkara egna so gávurika Oya Olsen. Man ikki fái eg to slept hesum tatti uttan eisini at nevna Andrew Hurrell. Á Føroya vikuni á Skansanum í Stockholm 1988 spældi Havnar Hornorkestrur undir hansara hondum so væl, sum eg ikki havi hoyrt teir spæla, og gav framkomnum svenskom messingspælurum orsök til at undrast á, at vit hövdu slíkt orkestruspæl her úti í Atlantshavi.

Havnar Hornorkestrur telur sína søgu aftur til 1903; men longu 1908 verður sagt frá royndum við hornspæli eisini í Klaksvík, og skuldi onkur tikið á seg, og tað hevði verið áhugavert, at sett saman søguna hjá føroyskum hornatónleiki, hövdu

bygdir sum Fuglafjarður, Vestmanna, onkur bygðin í Vágum og í Suðuroy eisini havt sitt at leggja afturat. Í Klaksvík siga fólk frá, at áðurnevndi Kisan (Jens Chr. Guttesen), sum var málari og arbeiðið eitt skifti har norðuri, savnaði ungdom til samanspæl, og eisini skal hin ótrúliga fjølbroytt Eliesar í Pállsstovu, sum m.a. fekk prentað nótar við sjálgjörðum nótasatsi – mikladalsmaður sum so mangur vala handverkari og listamaður! – skal hava havt sín goða lut í royndunum at fáa í lag hornorkestrur í Klaksvík.

Eftir kongsvitjanina í 1949, tá Havnar Hornorkestrur spældi eisini í Klaksvík, tóku menn við Evaldi Kjølbro á odda seg saman har norðuri, at nú skuldi Klaksvíkin hava sitt egna hornorkestrur, og á vári 1950 var Klaksvíkar Hornorkestrur ein veruleiki við Sámali Petersen sum fyrsta leiðara. Sámali, hesi stillføri mentamaðurin og kveikjarin, lærari, granskari og tónlistamaður, hevði to ikki møguleika til meira enn at hjálpa teimum ungu spælmonnum at koma í gongd, og tað kom tí væl við at havnamennirnir Palli Christiansen, Ludvík Breckmann og Erling Isholm vitjaðu norður at hjálpa. 1951 spældi nýggja hornorkestrið saman við Havnar Hornorkestri á Norðoyarstevnu, og merkisvert er at nevna, at Sámali Christiansen, Otto Samuelsen og Henry Olsen, sum vóru víð á felagskonsertini í Norðurlandahúsinum nú 22. november, eisini spældu saman í Vágstúni ta ferðina fyrri 41 árum síðan. Teir báðir Otto og Sámali hava eisini skiftst at halda dirigentpinninum, tá ið á stóð, og seinni kom eisini Alex Sólstein við sum ein av høvuðsstuðlumum.

Eftir Klaksvíksstriðið

mikla var eitt líð av donskum lögrelgummonum komið upp at ansa eftir klaksvíkingum. Teir triggir Alex, Sámali og Otto fingi tað hugskot at vita, um ikki onkir av hesum óðodnu gestunum dugdu at spæla horn, og beinanvegin hövdu teir triggjar spælarnar, harav tann eini kundi átaka sær at dirigera. Sambandið við hesar donsku politimenn man hava fært tað við sær, at annar danskur tónleikari Kaj Køge Petersen, kontrabasistur í Det kgl. Kapel, sum eisini kundi handfara trompetina, í 1956 kom til Klaksvíkar sum orkestrutenjari. 1960 var danska Radiosymfoniorkestrið í Føroyum. Eftir minniliga konsertina í fiskahúsinum á Skála kom Sámali Christiansen sær á tal við messingblásarar at vita, um ikki onkur hevði hug til at koma at rætta Klaksvíkar Hornorkestri eina hjálpanð hond, og soleiðis kom Knud Rasmussen. Trut sum danir kallaðu hann, til Klaksvíkar sum venjari á sumri 1961. Tað árið spældu klaksvíksíngar undir Tinghúsinum á Ólavssøku.

Um hetta mundið var tað, at Bob Oughton kom til Føroya á fyrsta sinni. Sambandið var framhaldandi gott millum hornspælarnar í Havn og teir í Klaksvík, sum eisini komu at fáa gagn av nýggja, dynamiska leiðaranum hjá havnammonnum – jú, tá vóru tað bara menn, sum spældu horn. Men veruliga framstigið í Klaksvíkar Hornorkestri hendi tey 4 árin, teimum var unnað at hava Norman Edwards sum fastan venjara. Aftur her var tað talan um gagnligt samband millum hesi bæði orkestrur, við tað at N. Edwards kom higir eftir tilráðing frá svágrinum Win Moore, sum tá var venjari í Havn.

Undir hondum Norman Edwards menti orkestrið seg upp til tað besta, sum tá var at hoyra, og eins og Oughton í Havn skapti hann í Klaksvíkar Hornorkestri tann edliga »sound«, sum hevur eyðkent einahelst militærorkestrini í Bretlandi. Okkara frálíki kornettspælari Ejler Rasmussen kom rættilig fyrri seg í hesari tíð, og skulu her annars nevast nøvn, má tað vera Eli Nolsøe, ið sum eldhugaður formaður gjørdi eitt sera gott, ósjálvsökkið arbeiði fyrri orkestrur og leiðara, sum

hann gjørdist vinnaður við. Komin fram til dagin í dag skal her loksins nevast Graeme Rudd, sum klaksvíkingar hava havt gott samstarv við, og sum vit nú fylgja við áhuga í hansara arbeiði at fáa bygt upp slíkt orkestrurarbæði á Skálafjarðinum, har fortreytirnar skuldu verið tær allarbestu.

Ja, so drúgvur gjørdist nú hesin »innngangur« í einari ætlaðari tøk til Havnar og Klaksvíkar Hornorkestrur fyrri konsertina í Norðurlandahúsinum næstseinstu sunnudag. Onki av okkara bløðum tók hesa merkisverdu konsert upp á tungu meira enn tað, spælarnir sjálvir boðuðu frá framanundan. Slík felagskonsert er forkunnug, og bara tað at siggja hetta valandi, har ungir, blaðungir ímillum, og meira garvaðir spælarnar søtu so stásiligr við sínum skyggjandi blonku ljóðførum í hendi, var ein frøi í sjálvum sær. Og so ljómurinn – tit skuldu bara hoyrt! Skráin, teir ungu, fúsu og dúgligu venjararnir – Fiona Parker í Klaksvík og John Gear í Havn saman við Oya Olsen – hövdu lagt til fyri spælarnar, og sum tey á felags venjingarlegu á Eiði hövdu lagt seinastu hondina á, var fjølbroytt, men eisini krevjandi. Men avbjóðing er fortreyt fyrri menning, og hendan sunnudag seinnapart kundu vit fróa okkum yvir, at okkara hornatónleikarar hövdu givið seg í holt við dygdargóða og endurnýggjandi skrá sum hesaferð. Gamli kenningurin Sousa slapp to at seta dóm á innanginnum, og tá ið to hevði sitið alspertur og fylgt við, hvussu okkara dúgligu musikantar fingi givið A. Khataturiam, Chris Hazell, Edward Elgar, John Miles og John Williams tað, teir kravdu, hevði to kanska hug at ynskja eftir, at hetta frálíka blásaralið at enda skuldi sett í t.d. Alte Kameraden, sum so mangan í gamlar dagar hevði okkum á lofti, og sum Win Moore stjórnaði við øllum messinghópinum á fyrstu hornstevnu í Vestmanna skúla 1966. Sera áhugavert var litil suita, har skotin Alan Fernie hevur givið føroyskum lögum nýggjan búna. Slíkar ríkar um okkara heimliga tónleikamhvervi.

Ólavur Hatún

